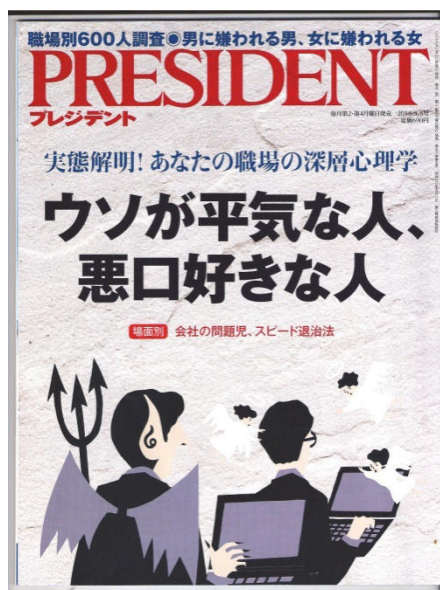

گزارشی از شرایط اخلاقی درون جوامع ژاپنی

جمشید جمشیدی

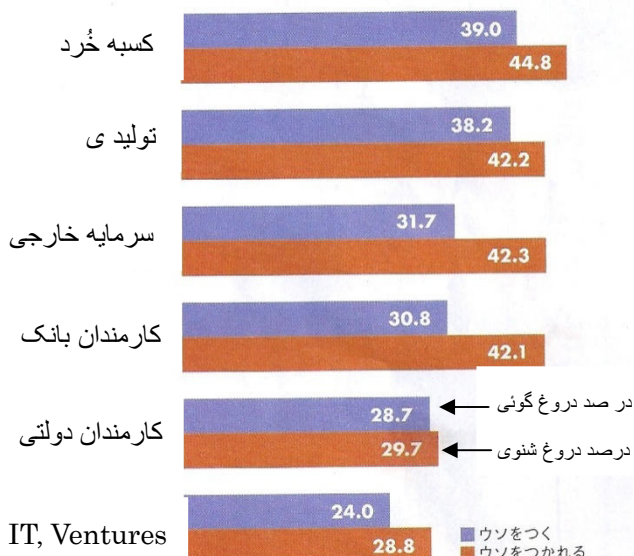
۱- رواج دروغ

شکل ۱ فرتور روی جلد مجله پرزیدنت نسخه مارس ۲۰۱۸

۱ 多くの業界で4割以上の人 「ウソをつかれる」

職場の人にウソをつくこと、つかれることはあるか？

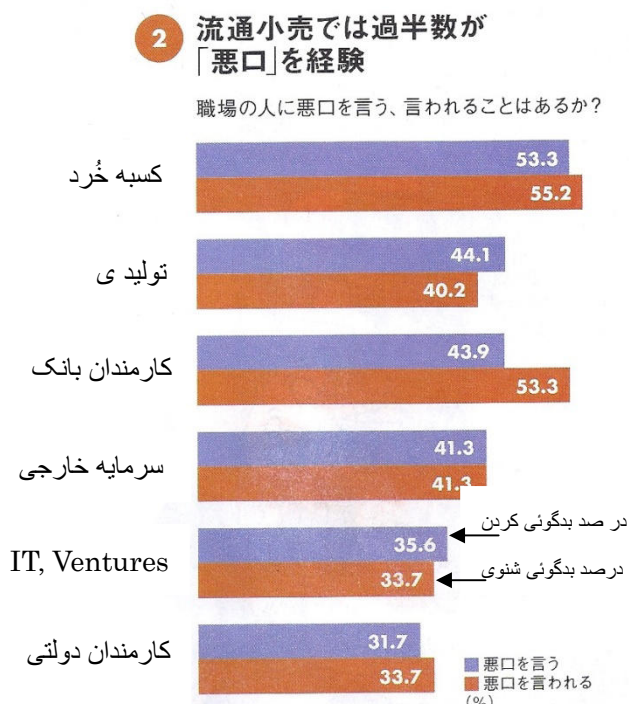
شکل ۲ نتیجه آماری دروغ گویی و دروغ شنوی در جوامع گوناگون ژاپنی

^۱ کازویوشی کومی با (小宮一慶 = Kazuyoshi Komiya) فارغ التحصیل از دانشگاه کیوتو دانشکده حقوق است که اکنون با تاسیس شرکت مشاوره دهنده (کانسالتینگ) به فعالیت در زمینه راهنمایی های فرهنگی درون شرکت های تجاری مشغول است.

آوری محور اصلی کار آن هاست و تمرکز حرفه ای روی پروژه ها فرصتی برای دغل کاری و دروغ باقی نمی گذارد. فرصتی پیدا شد تا با آشنائی که تخصص در امور حقوقی دارد در باره اخلاق شاکي و متهم در موردهای دادگاهی صحبت کنیم. او می گفت ژاپنی ها در تنظیم شکایت نامه ها و دعاوی حقوقی ید طولائی در دروغ پردازی دارند. هم شاکي و هم متهم هیچ ابائی از درج عبارات بهتان آمیز و دور از واقع ندارند. او می گفت متأسفانه دروغ گوئی در دادگاه مصداق جرم شناخته نمی شود بنابراین از رواج آن نمی شود جلوگیری کرد. چه بسا ادعاهای دروغ بتواند در مواردی به محکومیت شخص بی گناهی منجر شود.

او معتقد بود در دادگاه های آمریکا بر خلاف ژاپن دروغ پردازی بندرت گزارش می شود. ژاپنی ها اصولاً دروغ گوئی را به طور مطلق ناپسند نمی دانند. اگر دروغ گوئی به گشایشی در کار و کسب بینجامد نه فقط ناپسند نیست بلکه لازمست و باید فعالانه به کار گرفت. در زبان ژاپنی ضرب المثلی مرسوم است که تقریباً معنای «دروغ مصلحتی» را تداعی می کند. «زمانی دروغ هم راه گشا است»^۲. تا زمانی که دروغ فاش نشود و به عاملی فاجعه آمیز در جامعه بدل نگردد دروغ گو دست از بکارگیری آن بر نخواهد داشت. ضرب المثل ژاپنی دیگری وجود دارد که دروغ گوئی و دوری از صداقت افراد را توجیه می کند. آن ها بر این باورند که هر شخصی حق دارد میان خود عمومی و خود شخصی تفاوت قائل شود، « خود عمومی و خود شخصی»^۳. در چارچوب این پندار چه بسا دروغ گوئی ها توجیه می شود. در محیط «غیر خودی» شخص خود را محق می داند با در نظر گرفتن «جو یا هوای حاکم» اظهار نظر کند تا این که با صداقت و آنچه در عمق دل دارد و پایبند به آنست صحبت کند.

۲- بدگوئی و تهمت زنی

شکل ۳ درصد بدگوئی کردن ها و بدگوئی شنوی ها در جوامع گوناگون ژاپن

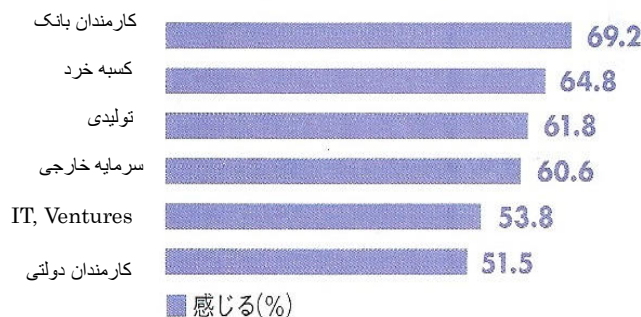
درصد بدگوئی کردن و بدگوئی شنوی در جوامع گوناگون ژاپن در شکل ۳ نشان داده شده است. آمار بدست آمده نشان می دهد که بیش از ۵۰ درصد کارکنان صنف کسبه خرد و کارمندان بانک ها هدف بدگوئی ها هستند. به غیر از دو جامعه کارمندان دولت و جمعیت های شاغل در زمینه فن آوری های هوش مصنوعی و بیزینس های نوآور در بقیه اصناف تجاری بیش از ۴۰ درصد از کارکنان به بدگوئی در مورد دیگران دست زده اند. اما در مورد دلایل این رفتار ناپسند اخلاقی چه تحلیلی انجام گرفته است. کازویوشی کومی یا دو نظر را ابراز کرده است. بسیاری از کارکنان با غیبت و بدگوئی دیگران سعی می کنند احساس تنش های روحی حاصل از مشغله کاری خود را تسکین بدهند. این تمایل مخصوصاً در بانک ها به جهت تشریفات حساس در معاملات پولی که تقریباً ۷۰ درصد از کارمندان آن را دچار استرس های روحی می کند به نحو بارزی قابل پیش بینی است (شکل ۴). در بررسی ها روشن شده است که کارمندان کمتر

^۲ 嘘も方便のうち (uso mo houben no uchi) = دروغ هم نوعی راه گشا

^۳ 本音と建て前 (honno to tatemaie)

5 金融機関では約7割が「ストレスを感じている」

職場の人間関係でストレスを感じるか？

شکل ۴ در صد تنش(استرس) های کارکنان در اصناف گوناگون

به همکاران هم جنس خود اعتماد دارند. این عدم اعتماد نسبت به مسئول مافوق خود چه بسا علت استرس ها در کارمندان این صنف باشد. البته در جای دیگر آقای کومی یا معتقد است که این صنف مالی به جهت همین استرس های روحی، بسیاری از اوقات تذکرات مقام های بالای خود را یکطرفه به بدگوئی تعبیر می کنند.

عدم اعتماد به مسئول مافوق در میان کارکنان کسبه خرد هم بوجه بارزی بچشم می خورد. همین بی اعتمادی نسبت به مافوق می تواند علت اصلی رواج دروغ و بدگوئی در این صنف باشد.

به نظر می آید تحلیلی که برای بدگوئی در جوامع ژاپن ذکر شد نه فقط نهائی نیست هرگز قاطع هم به نظر نمی آید بسیاری از اوقات فردی که در صدد بدگوئی و تهمت زدن به دیگران بر می آید لزومنا دنبال تفریح و تسکین نیست، چه بسا دارای هدفی عمیق تر یا به عبارتی دنبال تحقیر، بی ارزش کردن و در نهایت زیر پا خالی کردن دیگران به جهت بزرگ جلوه دادن و کارآمد و مفید بودن خود است. از این جهت نگارنده معتقد است رفتار اخلاقی بدگوئی و تهمت زنی در جوامع ژاپن نیاز به تجزیه و تحلیل روان شناسانه عمیق تر و وسیع تری دارد.

مسئولین رده های بالا در جوامع مذکور به جهت بهبود و توسعه تشکیلات خود همواره در صدد دسترسی به اطلاعات منجمله آگاهی از رفتار و اخلاقیات کارکنان خود هم هستند. اما هر گونه اطلاعاتی مستقیماً از طریق کارکنان رده های پائین بسادگی قابل دسترسی نیست. در اکثر این جوامع غیر از روش های معمول نزدیکی و هم صحبت شدن و مشورت های دوستانه با کارکنان دست به استقرار یک «جاسوس» در میان آن ها می زنند. جاسوس همواره شخصی وفادار به مسئولان مافوق اما همزمان صمیمی و قابل اعتماد در میان کارکنان عادی است. در نشست های دوستانه کارکنان که معمولاً تمسخر، ناسزا و بدگوئی مقام های مافوق، حال در لفافه شوخی بر زبان می رود نقش جاسوسان بسیار اهمیت پیدا می کند. استقرار جاسوس در جوامع ژاپن بسیار رایج است. اخیراً شاهد بودم خبرنگاری در تلویزیون می گفت کشوری در دنیا وجود ندارد که به اندازه ژاپن جاسوس داشته باشد.